

Sygnatura akt I C 478/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

G., dnia 31 stycznia 2024 r.

Sąd Rejonowy w Goleniowie I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia Aneta Iglewska-Wilczyńska

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2024 r. w Goleniowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko B. P.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej B. P. na rzecz powoda (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 10.145 zł (dziesięć tysięcy sto czterdzieści pięć złotych) wraz z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od dnia 7 stycznia 2023 r. do dnia zapłaty;

II. oddala w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanego B. P. na rzecz powoda (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2.133,90 zł (dwa tysiące sto trzydzieści trzy złote dziewięćdziesiąt groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania.

sędzia Aneta Iglewska-Wilczyńska

Sygnatura akt I C 478/23

UZASADNIENIE

wyroku z 31 stycznia 2024 roku

Strona powodowa (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. wniosła o zasądzenie od pozwanej B. P. kwoty 22.482,46 zł wraz z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od 1 stycznia 2023 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu. W pozwie zawarty został wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż 20 maja 2022 r. pozwana zobowiązała się – poprzez podpisanie weksla – do zapłaty 31 grudnia 2022 r. kwoty 22.482,46 zł. Powód wskazał, iż pismem z 1 grudnia 2022 r. wezwał pozwaną do wykupu weksla. Strona powodowa wskazała nadto, że wystawiony został weksel na zabezpieczenie zwrotu całego zadłużenia z tytułu pożyczki udzielonej przez powoda na podstawie umowy pożyczki gotówkowej nr (...) z dnia 20 maja 2022 r.

B. P. wniosła o oddalenie powództwa w całości, podnosząc zarzuty nieważności weksla i umowy pożyczki, niewymagalności roszczenia oraz abuzywności części postanowień umowy. Nadto, wniosła o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

B. P. zawarła z (...) spółką akcyjną z siedzibą w W. 20 maja 2022 r. umowę pożyczki gotówkowej nr (...).

W umowie strony ustaliły, że całkowita kwota pożyczki wynosi 9.500 zł. Całkowita kwota do zapłaty wynosiła 24.588 zł, przy czym na kwotę tę składało się 9.500 zł pożyczki oraz kredytowane koszty pożyczki – 340 zł opłaty przygotowawczej, 614 zł prowizji pośrednika finansowego, 8.546 zł wynagrodzenia prowizyjnego oraz odsetki umowne. Pożyczka została oprocentowana według stałej stopy oprocentowania w wysokości 17,40% w skali roku. Rzeczywista Roczna Stopa Oprocentowania ((...)) określona została na poziomie 110,24%.

Niespłnienie raty kredytu i odsetek w ustalonym terminie powodowało powstanie zadłużenia przeterminowanego, od którego pobierane były odsetki za opóźnienie w wysokości maksymalnych odsetek za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2¹ k.c.

W przypadku opóźnienia z zapłatą kwoty równej pełnej racie kredytu przekraczającego 30 dni, strona powodowa mogła wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia, po uprzednim wezwaniu B. P. do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od otrzymania wezwania.

Jednocześnie z podpisaniem powyższej umowy B. P. otrzymała i podpisała harmonogram spłat pożyczki, który przewidywał termin spłaty poszczególnych rat na 1. dzień każdego kolejnego miesiąca. Spłata miała rozpocząć się 1 lipca 2022 r. i zakończyć 1 czerwca 2025 r. Okres spłaty strony określiły na 36 rat miesięcznych po 683 zł.

Spłata pożyczki została zabezpieczona wekslem in blanco z klauzulą „nie na zlecenie” wystawionym przez B. P. wraz z deklaracją wekslową.

W deklaracji wekslowej B. P. upoważniła pożyczkodawcę do wypełnienia weksla na sumę odpowiadającą zadłużeniu wobec pożyczkodawcy wynikającemu z umowy pożyczki, między innymi gdy opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekroczy 30 dni, po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania.

Dowody:

- umowa pożyczki nr (...) k. 5-7, 76-78,
- harmonogram spłaty k. 8, 79,
- załącznik do wniosku o udzielenie pożyczki konsumenckiej k. 9,
- weksel k. 11,
- deklaracja wekslowa k. 14,
- wniosek o udzielenie pożyczki konsumenckiej k. 73-75,
- pełnomocnictwa k. 86, 87.

Pismem z dnia 3 listopada 2022 r. (...) spółka akcyjna z siedzibą W., z uwagi na niezrealizowanie postanowień umowy nr (...), wezwała B. P. do zapłaty w terminie 7 dni zaległych dwóch rat pożyczki, wymagalnych w dniach 1 października 2022 r. i 1 listopada 2022 r. w łącznej wysokości 1.366 zł.

Dowody:

- pismo z 3 listopada 2022 r. wraz z wyciągiem z książki nadawczej k. 80-83,

- raport Poczty Polskiej S.A. k. 85.

B. P. dokonywała nieregularnej spłaty zobowiązania, łącznie dokonała spłaty w wysokości 2.149 zł.

Pismem z dnia 2 grudnia 2022 r. (...) spółka akcyjna z siedzibą W., z uwagi poważne naruszenie postanowień umowy w postaci nieplacenia zobowiązań umownych zgodnie z ustalonym harmonogramem, wypowiedziała B. P. umowę pożyczki nr (...), wypełniła weksel na kwotę 22.482,46 zł i wezwała B. P. do zapłaty tej kwoty. Na kwotę tę składało się 22.439 zł niespłaconej pożyczki oraz 43,46 zł umownych odsetek z tytułu braku spłaty rat w terminie za każdy dzień zwłoki.

Dowody:

- weksel k. 14,

- wypowiedzenie umowy k. 12, 84

- zestawienie wpłat k. 71,

- zestawienie odsetek k. 72.

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo okazało się zasadne jedynie w części.

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dokumentów dołączonych do pozwu i przedłożonych w toku postępowania przez stronę powodową, które – w ocenie Sądu – nie budziły wątpliwości co do ich autentyczności i prawdziwości, wobec czego stanowiły one wiarygodną podstawę ustaleń faktycznych.

Na wstępie należy podkreślić, że zgodnie z treścią art. 6 k.c., to na stronie powodowej spoczywa obowiązek udowodnienia zarówno zasadność, jak i wysokość określonej wierzytelności. Ciężar udowodnienia spoczywa bowiem na osobie, która z faktu tego wywodzi określone dla siebie skutki prawne, tym bardziej, że ciężar dowodu pozostaje w ścisłym związku z problematyką procesową dowodów i spełnia przy tym dwie zasadnicze funkcje. Po pierwsze, dynamizuje postępowanie dowodowe w systemie obowiązywania zasady sporności (kontradiktoryjności) w procesie, a po drugie - określa wynik merytoryczny sporu (sprawy) w sytuacji krytycznej, gdy strona nie udowodni faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (por. K. Piasecki, Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz, Zakamycze, 2003 r.).

Strona powodowa dochodziła należności na podstawie weksla in blanco wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania, wynikającego z łączącej strony umowy pożyczki gotówkowej z 20 maja 2020 r.

W prawidłowo złożonym sprzeciwie od wydanego w sprawie nakazu zapłaty (k. 34-41), pozwana B. P. wniosła o oddalenie powództwa w całości, kwestionując ważność weksla oraz umowy pożyczki, a także wymagalność roszczenia oraz abuzywność postanowień umownych.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż okolicznością bezsporną w niniejszej sprawie było skuteczne zawarcie przez strony przedmiotowej umowy pożyczki z 20 maja 2022 r. oraz zaprzestanie dokonywania przez pozwaną spłaty zobowiązania powstałego z tego tytułu.

Zgodnie z ustępem 8.1 umowy pożyczkodawca mógł wypowiedzieć pożyczkobiorcy umowę w przypadku, gdy opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekroczyło 30 dni, po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Pożyczkodawca miał dokonać wezwania na piśmie, na adres pożyczkobiorcy wskazany we wniosku kredytowym lub inny adres przez niego wskazany. Pożyczkodawca był zobowiązany do zachowania 30-dniowego okresu wypowiedzenia warunków umowy. Wypowiedzenie umowy miało

być równoznaczne z postawieniem w stan natychmiastowej wymagalności należnej pożyczkodawcy kwoty do zapłaty, o czym pożyczkobiorca miał zostać poinformowany w oświadczeniu o wypowiedzeniu, przy jednoczesnym wezwaniu go do zapłaty wymagalnej kwoty. Tym samym, aby strona powodowa mogła skutecznie wypowiedzieć pozwanej umowę pożyczki musiały zostać spełnione łącznie następujące przesłanki: po stronie pozwanej musiało dojść do opóźnienia w płatności kwoty równej jednej racie, opóźnienie to przekraczało 30 dni, a strona powodowa dokonała uprzedniego wezwania pozwanej do zapłaty powstałej zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania.

Następnie, zgodnie z ustępem 8.2 umowy, pożyczkodawca miał również prawo do wypełnienia weksła in blanco na zasadach określonych w deklaracji wekslowej, w przypadku, gdy opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekroczyło 30 dni po uprzednim wezwaniu pożyczkodawcy do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. W deklaracji przewidziano zaś dwie sytuacje, w których strona powodowa, jako pożyczkodawca, mogłaby skorzystać z udzielonego jej upoważnienia, w tym w przypadku opóźnienia przekraczającego 30 dni w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty, po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania. Tym samym, aby powód mógł wypełnić wystawiony przez pozwaną weksel in blanco musiały zostać spełnione łącznie trzy warunki: po pierwsze - pożyczkodawca wezwał pożyczkobiorcę do zapłaty zadłużenia w wysokości pełnej raty w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania, po drugie – pożyczkobiorca w określonym terminie nie uiszczył tego zobowiązania i po trzecie – opóźnienie przekroczyło 30 dni. Dopiero po zajściu wszystkich tych okoliczności, strona powodowa byłaby upoważniona do wypełnienia weksła in blanco i dochodzenia swojego roszczenia przed sądem.

Strona powodowa, wbrew twierdzeniom pozwanej, dokonała prawidłowego wypowiedzenia umowy pożyczki oraz wypełnienia wystawionego przez pozwaną weksła in blanco. Powódka na wykazanie prawidłowości powyższych działań przedłożyła skierowane do pozwanej wezwanie do zapłaty datowane na 3 listopada 2022 r. wraz z wyciągiem z księgi nadawczej, z którego wynikało, iż wezwała pozwaną do zapłaty w terminie 7 dni dwóch zaległych rat pożyczki, wymagalnych w dniach 1 października 2022 r. i 1 listopada 2022 r. w łącznej wysokości 1.366 zł. Nie ulega zatem wątpliwości, iż zadłużenie w spłacie jednej z rat przekroczyło 30 dni. Jako, iż pozwana nie uiszczyła powstałego zadłużenia, strona powodowa pismem z 2 grudnia 2022 r. dokonała wypowiedzenia umowy, wzywając pozwaną do zapłaty całości zadłużenia w wysokości 22.482,46 zł. W odpowiedzi na postawione przez pozwaną zarzuty powódka przedłożyła także pełnomocnictwa niezbędne do wykazania, iż M. P. był umocowany do działania w imieniu powódki i podpisania umowy pożyczki z 20 maja 2022 r.

Mając na uwadze powyższe należy także wskazać, iż strona powodowa prawidłowo wypowiedziała pozwanej przedmiotową umowę pożyczki i tym samym w chwili wytoczenia powództwa dochodzone pozwem roszczenie było wymagalne.

Za bezzasadny należało także uznać zarzut pozwanej co do nieważności umowy z uwagi na sprzeczność z zasadami współzycia społecznego i zawarcia jej celem obejścia przepisów o zakazie lichwy. Zarzut ten był ściśle związany z kolejnym zarzutem pozwanej w postaci abuzywności części postanowień przedmiotowej umowy pożyczki, przede wszystkim w zakresie kosztów pozaodsetkowych, dlatego też Sąd szerzej odniesienie się do tego zarzutu.

Zgodnie z wyrokiem TSUE z 7 listopada 2019 r., sposób zabezpieczenia wiarygodności konsumenckich leży ze swojej istoty poza zakresem objętym harmonizacją w prawie UE. Dopuszczalność stosowania weksła in blanco jako formy zabezpieczenia roszczeń konsumenckich należy więc do domeny prawa krajowego. Dlatego też przepisy dyrektywy 93/13/EWG z 5 kwietnia 1994 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i 2008/48/WE z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylające dyrektywę Rady 87/102/EWG nie stoją na przeszkodzie stosowania weksła, jako sposobu zabezpieczenia roszczeń przysługujących wobec konsumentów. Należy jednak podkreślić, że o ile dopuszczalność posłużenia się wekslem in blanco pozostaje poza zakresem prawa UE, o tyle sama umowa wyznaczająca stosunek podstawowy mieści się w ramach ogólnego mechanizmu kontroli abuzywności. Dotyczy to także postanowień zobowiązujących konsumenta do wystawienia weksła in blanco oraz klauzul zawartych w porozumieniu wekslowym. Postanowienia tego rodzaju nie określają bowiem głównego przedmiotu umowy, czyli świadczenia stron ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczanych w zamian towarów i usług, w rozumieniu art.

4 ust. 2 dyrektywy 93/13, dlatego też Sądy mogą dokonywać ich kontroli z zastosowaniem testu abuzywności. W konsekwencji oznacza to, że choć samo posłużenie się wekslem nie może być przedmiotem kontroli w ramach prawa UE, to sąd może uznać za bezskuteczne wobec konsumenta klauzule, które stanowiły podstawę wystawienia weksla. W praktyce oznacza to utratę tytułu do posłużenia się wekslem przeciwko konsumentowi, a tym samym faktyczny brak możliwości skorzystania z weksla jako sposobu zabezpieczenia roszczenia. Zatem, jeżeli w materiale sprawy znajduje się dokument umowy konsumenckiej, to sąd krajowy ma obowiązek dokonać kontroli abuzywności.

Zgodnie z treścią art. 2 w zw. z art. 3 dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich przez „nieuczciwe warunki” należy rozumieć warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, jeśli stoją one w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znacząca nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Przy czym warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Bez znaczenia pozostaje okoliczność, iż niektóre aspekty warunku lub jeden szczególnie warunek były negocjowane indywidualnie, skoro ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Dlatego też jeśli sprzedawca lub dostawca twierdzi, że standardowe warunki umowne zostały wynegocjowane indywidualnie, to ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na nim. Istotnym jest również, że analogiczne wnioski dotyczą konieczności kontroli przez sąd krajowy, czy przy zawarciu umowy z konsumentem przedsiębiorca prawidłowo wykonał ciążące na nim obowiązki informacyjne.

Wobec powyższego, skoro w przedmiotowej sprawie strona powodowa wywodziła swoje roszczenie z weksla, który stanowił zabezpieczenie spłaty zobowiązania wynikającego z zawartej pomiędzy stronami umowy pożyczki z 20 maja 2022 r., a którego ważność została zakwestionowana przez pozwaną, Sąd był zobowiązany do podjęcia działań mających na celu kontrolę treści stosunku podstawowego, a więc umowy pożyczki, zarówno pod kątem abuzywności postanowień umowy konsumenckiej, i to niezależnie od ewentualnych przeszkód w krajowym prawie i orzecznictwie, jak również warunków nieuczciwych w świetle treści art. 3 dyrektywy 93/13/EWG. W sytuacji, gdy przeciwko konsumentowi dochodzone są roszczenia na podstawie weksla, tak jak to ma miejsce w przedmiotowej sprawie, sąd krajowy powinien dokonać kontroli postanowień umowy konsumenckiej lub porozumienia wekslowego niezależnie od zarzutów zgłoszonych przez konsumenta. W szczególności oznacza to konieczność interpretacji przez sąd polski art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe w sposób, który umożliwi kontrolę ex officio umów kształtujących stosunek podstawowy. Ma to istotne znaczenie, albowiem wypełnienie weksla w sposób zgodny z przepisami ustawy Prawo wekslowe, czy też zgodnie z deklaracją wekslową, nawet w przypadku, jeśli mamy do czynienia z wekslem, który nie został jeszcze indosowany, a nawet nie mógłby być indosowany, jeżeli byłby wekslem nie na zlecenie, tak jak w analizowanym przypadku, to mamy do czynienia z oceną poprawności wypełnienia tego weksla w kontekście cytowanego przepisu. Nawet bowiem w takich przypadkach, jeżeli pod względem formalno-prawnym nie można niczego zarzucić ważności zobowiązaniu wekslowemu o charakterze abstrakcyjnym, nie ulega wątpliwości, że dopuszczalna jest ocena zasadności powodztwa, tak wytoczonego i opartego na takiej podstawie zwłaszcza w sytuacji, kiedy bezspornym jest, że weksel stanowił zabezpieczenie umowy pożyczki z 20 maja 2022 r. zawartej pomiędzy stroną powodową, a pozwaną B. P..

Z analizy przedłożonej przez stronę powodową umowy pożyczki wynika, że stanowi ona standardowy wzorzec, formularz umowy wykorzystywany przez nią przy zawieraniu umów. Należy przy tym podkreślić, że strona powodowa jest przedsiębiorcą zajmującym się prowadzeniem działalności gospodarczej, między innymi w zakresie udzielania pożyczek gotówkowych, zaś strona pozwana jako osoba fizyczna jest konsumentem. Niewątpliwie umowa pożyczki została zawarta przez strony, jak wskazano powyżej, w ramach standardowo stosowanych przez powoda formularzy oraz ogólnych warunków umów, które pozwana zaakceptowała, nie mając wpływu i możliwości negocjowania jej szczegółowych warunków.

Stosunek podstawowy stanowiła umowa pożyczki, zgodnie zaś z art. 720 § 1 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej

samej jakości. Umowa pożyczki zawarta pomiędzy stroną powodową a pozwaną podlega regulacjom ustawy o kredycie konsumenckim. W myśl art. 3 ust. ustawy o kredycie konsumenckim, przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255.550 złotych, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela konsumentowi. Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę pożyczki (art. 3 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy). Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim umowa o kredyt konsumencki powinna być zawarta w formie pisemnej, chyba że odrębne przepisy przewidują inną szczególną formę.

Z uwagi na brak spłaty przez pozwaną zobowiązania umownego, pożyczkodawca uzupełnił weksel zgodnie z oświadczeniem woli pozwanej wyrażonym w deklaracji wekslowej, wezwał pozwaną do zapłaty kwoty w nim wskazanej i wypowiedział zawartą 20 maja 2022 r. umowę pożyczki. Pozwana nie zaprzeczyła otrzymaniu kwoty pożyczki w wysokości 9.500 zł, ani podpisaniu przedmiotowej umowy. Następnie, jak wskazano już wcześniej, doszło do skutecznego wypowiedzenia umowy oraz prawidłowego, w zakresie dotyczącym momentu uzupełnienia, wypełnienia weksla.

W tym miejscu należy przejść do oceny, czy w przedmiotowej umowie pożyczki nie występowały niedozwolone klauzule umowne lub inne postanowienia naruszające prawa konsumenta.

Zgodnie z treścią przepisu art. 385¹ § 1 k.c. do uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowania go z praktyki stosowania, konieczne jest stwierdzenie łącznego występowania czterech przesłanek, zgodnie z którymi: (1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, (2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki stron pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami, (3) powyższe prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta oraz (4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Za nieuzgodnione indywidualnie ustawodawca określił te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Strona powodowa okoliczności tej nie wykazała. Specyfika sposobu zawarcia przedmiotowej umowy pożyczki zarazem jednoznacznie wskazuje na brak rzeczywistego wpływu konsumenta na jej treść.

Przez „dobre obyczaje” w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. należy rozumieć pozaprawne reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. W swoim orzecznictwie zarówno Sąd Najwyższy, jak i sądy powszechne przyjmują, że za sprzeczne z dobrymi obyczajami należy w pierwszej kolejności uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową stron, zaś "rażące naruszenie interesów konsumenta" polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04. Pr. Bankowe 2006/3/8/). Działanie wbrew „dobrym obyczajom” w rozumieniu powołanego wyżej przepisu w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są zatem przykładowo działania wykorzystujące niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Jeżeli chodzi o rażąco naruszenie interesów konsumenta to przyjmuje się, że występuje ono wówczas, jeżeli postanowienie umowne poważnie, znacząco odbiega od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron.

Artykuł 36a ustawy o kredycie konsumenckim stanowi, że maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu oblicza się według wzoru opisanego w treści przepisu (ust. 1). Ustęp 2 ww. artykułu przewiduje, że pozaodsetkowe koszty kredytu w całym okresie kredytowania nie mogą być wyższe od całkowitej kwoty kredytu, zaś ustęp 3 wprowadza sankcję naruszenia ustępu 1, przewidując, że pozaodsetkowe koszty kredytu wynikające z umowy o kredyt konsumencki nie należą się w części przekraczającej maksymalne pozaodsetkowe koszty kredytu obliczone w

sposób określony w ust. 1 lub całkowitą kwotę kredytu. Przez całkowitą kwotę kredytu, zgodnie z art. 5 pkt 7 ustawy o kredycie konsumenckim, rozumie się zaś maksymalną kwotę wszystkich środków pieniężnych nieobjętych kredytowanymi kosztami kredytu, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt, a w przypadku umów, dla których nie przewidziano tej maksymalnej kwoty, sumę wszystkich środków pieniężnych nieobjętych kredytowanymi kosztami kredytu, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt.

W niniejszej sprawie, wedle postanowień umowy zawartej przez strony 20 maja 2022 r., całkowita kwota pożyczki wynosiła 9.500 zł. Całkowita kwota do zapłaty wynosiła zaś 24.588 zł, przy czym na kwotę tę składało się 9.500 zł pożyczki, odsetki oraz kredytowane koszty pożyczki w wysokości 9.500 złotych, w tym 340 zł opłaty przygotowawczej, 614 zł prowizji pośrednika finansowego oraz 8.546 zł wynagrodzenia prowizyjnego.

Wysokość dochodzonych pozewem kosztów pozaodsetkowych wzbudziła wątpliwość Sądu.

Przy umowie pożyczki głównymi świadczeniami stron są: po stronie pożyczkodawcy udostępnienie określonych środków finansowych do korzystania na określony okres czasu, a ze strony pożyczkobiorcy - zwrot tych środków (tak zwany depozyt nieprawidłowy). Umowa pożyczki została przy tym ukształtowana w kodeksie cywilnym w taki sposób, że co do zasady może być zarówno umową odpłatną, jak i nieodpłatną. W przypadku zawarcia przez strony odpłatnej umowy pożyczki, wynagrodzenie pożyczkodawcy winno być wyraźnie określone w umowie. Zwyczajowo formę wynagrodzenia za korzystanie z cudzego kapitału stanowią odsetki, ewentualnie zapłata prowizji. Ustawodawca, aby przeciwdziałać ocenianemu negatywnie w świetle zasad współżycia społecznego, zjawisku lichwy oraz aby chronić interesy słabszych uczestników obrotu gospodarczego, jakimi zazwyczaj są konsumenci, wprowadził przy tym do kodeksu cywilnego instytucję odsetek maksymalnych, których wysokość winna stanowić podstawowe odniesienie do oceny ekwiwalentności wysokości wynagrodzenia pożyczkodawcy ustalonego w umowie. Stopa tych odsetek ustalana jest w odniesieniu do aktualnej stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego i odzwierciedla bieżący układ stosunków gospodarczych, „cenę” pieniądza w obrocie międzybankowym i poziom inflacji, zapewnia więc pożyczkodawcom godziwy zysk. Z drugiej strony jej wprowadzenie nie pozwala podmiotom uprzywilejowanym, jakim zwykle w obrocie z konsumentami są pożyczkodawcy, na wykorzystywanie przymusowego położenia słabszej strony umowy. Odsetki, obok prowizji za udzielenie pożyczki, stanowią wynagrodzenie pożyczkodawcy za korzystanie przez kredytobiorcę z jego środków finansowych. Trzeba też podkreślić, że umowa pożyczki, sformułowana zgodnie z zasadami uczciwego i rzetelnego obrotu na rynku kapitałowym, powinna jasno określać, które opłaty i prowizje stanowią zysk pożyczkodawcy, a które są pobierane na pokrycie konkretnych kosztów ponoszonych przez niego w związku z zawartą umową i jej obsługą. Te ostatnie powinny zostać przy tym określone w wysokości rzeczywiście ponoszonej przez pożyczkodawcę tak, aby nie stanowiły ukrytego źródła zysku. Ponadto z istotą pożyczki sprzeczne jest „przeniesienie” na rzecz biorącego pożyczkę sum pieniężnych, których w rzeczywistości nigdy on nie otrzymuje, a które automatycznie zostają zaliczone na poczet związanych z pożyczką kosztów i opłat lub umów dodatkowych. W wyniku tego pożyczkobiorca byłby bowiem zobowiązany do spłaty znacznego zobowiązania, nie otrzymując przy tym na własność żadnych środków pieniężnych. Taką konstrukcję umowy pożyczki należy więc uznać za sprzeczną z zasadą swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c., zgodnie z którą strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Jak już powyżej wskazano, zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które nie zostały uzgodnione indywidualnie, nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione

indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). Przy czym pod pojęciem konsumenta kodeks cywilny w art. 221 k.c. wskazuje osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Obie wskazane w art. 385¹ § 1 k.c. formuły prawne służą ocenie tego, czy klauzule umowne przekraczają określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04). W rozumieniu powyższego przepisu „rażące naruszenie interesów konsumenta” oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast „działanie wbrew dobrym obyczajom” w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku.

W ocenie Sądu dodatkowe koszty pożyczki obejmujące opłatę przygotowawczą i wynagrodzenie prowizyjne zostały określone na zawyżonym, nieznajdującym żadnego uzasadnienia, poziomie. Stanowią one niedozwolone klauzule umowne, przede wszystkim z uwagi na ich wysokość. Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie, opłaty te zostały ustalone w stałej zryczałtowanej wysokości, niezależnie od faktycznie poniesionych wydatków, przez co dochodzi do braku ekwiwalentności świadczeń stron umowy pożyczki i skutkuje bezpodstawnym wzbogaceniem się strony powodowej. Wprowadzenie przez powódkę opłat w wysokości wskazanej w umowie godziło w dobre i uczciwe praktyki kupieckie oraz w sposób rażąco naruszało interes pozwanej jako konsumenta. Do nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy uznać warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, jeżeli stają one w sprzeczności z wymogami dobrej wiary. W tym miejscu zauważyć również należy, iż za niedozwolone klauzule umowne, w świetle art. 385¹ § 1 k.c., należy uznać takie postanowienie umowne, które pod postacią opłaty pobieranej formalnie na poczet pokrycia kosztów konkretnych czynności, w rzeczywistości stanowią dla pożyczkodawcy źródło dodatkowego zysku, ukryte przed konsumentem, pozwalającego mu omijać przepisy dotyczące wysokości odsetek maksymalnych oraz niedopuszczalności kary umownej za niespełnienie świadczenia pieniężnego (art. 483 § 1 k.c.).

Obciążenie pożyczkobiorcy prowizją stanowiącą koszt udzielenia pożyczki jest, co do zasady, dopuszczalne na gruncie ustawy o kredycie konsumenckim. Nie oznacza to jednak, że pożyczkodawca może ustalić jej wysokość w sposób dowolny, oderwany od rzeczywistych kosztów, jakie zostały przez niego poniesione w związku z udzieleniem konsumentowi pożyczki. Sąd ma obowiązek oceny kosztów pozaodsetkowych pod względem ich nieuczciwego charakteru również w przypadku, kiedy mieszczą się w ustawowym limicie. Wyznaczenie w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim maksymalnego progu opłat pozaodsetkowych nie oznacza pełnej swobody czy dowolności w ich kształtowaniu do wysokości oznaczonej wg wzoru ustalonego przez ustawodawcę w tym przepisie, a jedynie zakreśla pułap, którego pożyczkodawcy nie mogą przekroczyć ustalając wysokość tego rodzaju opłat. Opłaty pozaodsetkowe muszą znajdować racjonalne odniesienie do faktycznie poniesionych przez pożyczkodawcę kosztów i nie mogą być zastrzegane w nadmiernie wygórowanej wysokości. Zasadność obciążenia pożyczkobiorcy opłatą prowizyjną na wysokim poziomie w relacji do faktycznie wypłaconej kwoty pożyczki musi być każdorazowo podyktowana ściśle określonymi względami związanymi z procesem udzielenia konkretnej pożyczki. Prowizja zastrzeżona na rzecz będącego przedsiębiorcą pożyczkodawcy nie może być zakamuflowanym oprocentowaniem w postaci zryczałtowanej, którego wysokość przekracza dozwolone prawem granice odsetek umownych (wyrok SO w Szczecinie z 17.02.2021 r., II Ca 961/20, nieopubl.). W tym miejscu należy zaznaczyć, iż nie ulega wątpliwości Sądu, iż nastawiona na zysk działalność pożyczkodawcy jest narażona na ryzyko niewypłacalności kontrahentów. Jak już powyżej wskazano, z tego też wynika chociażby możliwość pobierania wynagrodzenia prowizyjnego. Sąd stoi jednak na stanowisku, iż dochodząc obok roszczenia głównego zapłaty także kosztów pozaodsetkowych, powódka winna była przedstawić sposób ich wyliczenia, czego nie uczyniła w jakimkolwiek zakresie.

Strona powodowa nie tylko nie przedstawiła sposobu wyliczenia kosztów pozaodsetkowych, ale też nie wskazała, jakie konkretnie koszty związane z udzieleniem pozwanej pożyczki zostały wzięte pod uwagę przy określaniu ich wysokości. Tym samym Sąd nie mógł w żaden sposób zbadać zasadności roszczenia strony powodowej w tym zakresie. Bez

znaczenia pozostaje więc okoliczność, iż określone w umowie opłaty pozaodsetkowe nie przekraczały maksymalnego pułapu określonego w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim. Powódka bowiem w żaden sposób nie wykazała, co dokładnie składało się na te dodatkowe opłaty w przypadku przedmiotowej umowy i nie wykazała, mimo ciążącego na niej obowiązku, zasadności roszczenia w tym zakresie.

Wobec powyższego Sąd uznał, że pozwana była zobowiązana spłacić kwotę kapitału udzielonej pożyczki (9.500 zł) wraz z przewidzianymi w umowie odsetkami od tej kwoty (2.794 zł), łącznie 12.294 zł. Przyjmując zatem, iż pozwana dokonała dotąd spłaty zobowiązania wynikającego z zawartej z powódką umowy pożyczki w łącznej wysokości 2.149 zł, to do spłaty pozostała kwota 10.145 zł.

Podstawę prawną rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek stanowił art. 481 § 1 i 2 k.c. Stosownie do tych przepisów, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. W przedmiotowej umowie pożyczki zastrzeżono, że w razie opóźnienia w spłacie pożyczkodawcy będzie przysługiwać możliwość naliczania odsetek umownych w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie. Wypowiedzenie zostało doręczone pozwanej 7 grudnia 2022 r., tak więc dalsze odsetki umowne przysługują stronie powodowej od dnia następnego po dniu upływu 30-dniowego okresu wypowiedzenia umowy, tj. od dnia 7 stycznia 2023 r. (art. 481 § 1 i 2 k.c.).

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd orzekł, jak w punktach I i II wyroku.

W punkcie III wyroku Sąd orzekł o kosztach procesu w myśl zasady ich stosunkowego rozdzielania (art. 100 k.p.c.). Strona powodowa wygrała sprawę w 45% i tym samym pozwana powinna zwrócić stronie powodowej 45% poniesionych przez nią kosztów. Pozwana, która nie była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie poniosła żadnych kosztów związanych z niniejszą sprawą. Na koszty procesu poniesione przez stronę powodową złożyły się z kolei: opłata od pozwu w wysokości 1.125 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 3.600 zł zgodnie z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. poz. 1800 z późn. zm.) oraz 17 zł tytułem opłaty kancelaryjnej od udzielonego pełnomocnictwa, łącznie 4.742 zł. Pozwana powinna zwrócić stronie powodowej 45% poniesionych przez nią kosztów, a więc 2.133,90 zł. Od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu należą się powódce dalsze odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty (art. 98 § 1¹ zdanie pierwsze k.p.c.).

O rygorze natychmiastowej wykonalności orzeczono na podstawie art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c., gdyż wydany w sprawie wyrok miał charakter zaoczny.

sędzia Aneta Iglewska-Wilczyńska